KRAJSKÉ OSVETOVÉ STREDISKO V NITRE

40 ROKOV BUDOVY KOS

špeciálna príloha k časopisu Mozaika 2022

Myslíme na všetkých

17. decembra 1982 bola slávnostne prestrihnutá páska pri otvorení novej budovy vtedy ešte Okresného osvetového strediska v Nitre. Od prvého výkopu, 17. septembra 1979, po jej otvorenie prešli tri roky. Na jej výstavbe sa podieľalo vlastnými rukami aj 31 pracovníkov osvety, mužov i žien, ktorí tu odpracovali 15 459 hodín. Do stavby sa zapájali aj ich rodinní príslušníci s počtom 11 243 hodín a celkovo sa tu odpracovalo 54 349 brigádnických hodín v akcii Z.

Bývalých pracovníkov osvety sme si uctili, pozvali do našej, vlastne i ich budovy, aby sme im v prvom rade poďakovali a ukázali im, ako sme sa počas 30 rokov o budovu starali. Sme si vedomí, že bez ich dobrovoľníckej, húževnatej práce by sme dnes nemali také krásne priestory na organizáciu podujatí pre malých i veľkých, pre amatérskych umelcov, vedúcich súborov, žiakov, učiteľov, ľudí zamestnaných i tých v domácnosti....proste pre všetkých.

Myslíme na všetkých, pod týmto názvom sme pripravili celodennú oslavu 30. výročia otvorenia budovy. Doobedie sme venovali tým, ktorí budovu stavali a poobedie verejnosti. Ponúkli sme popoludnie naplnené tónmi hudby, spevu, vibráciami bubnov, umením, rozhovormi, vôňou medovníkov a oblátok, oči návštevníkov sme potešili pohľadmi na remeselné výrobky, ktoré si ako vianočný darček odniesli pre svojich blízkych. Sprístupnili sme každý kút budovy aby sa naši priaznivci dozvedeli, akou činnosťou vypĺňame počas roka priestory budovy. Od poludnia až do neskorého večera bolo možné v KOS v Nitre vidieť, počuť i zažiť vystúpenia folklórnych súborov Borinka, Bádičanka a Fatranček, muzikálové piesne skupiny KatARS, divadlo MoDRÉ TRAKY, víťazné prednesy poézie a prózy Alžbety Kovaničovej, Lenky Škoricovej a Veroniky Haršániovej, priestory rozvibrovala bubnová show skupiny Campana Batucada a návštevníci mohli obdivovať a kúpiť si výrobky tradičných i súčasných remesiel. Atmosféru podvečerného času dokreslil príjemný jazz v podaní skupiny Bossa Nota.

Zo spätných väzieb sme sa dozvedeli, že sme priniesli zaujímavý prehľad všetkého, čomu sa venujeme a nadšenie našich predchodcov. Účasť 726 hostí bola pre nás dôkazom, že stále trvá záujem o naše podujatia a zároveň aj výzvou prinášať naďalej zaujímavé témy a ponuky akcií.

A skutočne výzvu úspešne plníme už ďalších 10 rokov. Pripravili sme množstvo nových podujatí, ale nezabudli sme ani na tradičnú kultúru a jej propagáciu. Naučili sme sa aj viaczdrojovému financovaniu, úspešnému podávaniu projektov do dotačných systémov, zveľadili a zmodernizovali sme naše priestory. V týchto dňoch oslavujeme 40. výročie otvorenia budovy, dnes už Krajského osvetového strediska v Nitre. Rozhodli sme sa zdokumentovať priebeh výstavby budovy, porovnať minulé so súčasným v tlačenej forme, aby sme fakty zachovali aj pre ďalšie generácie.

Očami astronómky

„Je to neuveriteľné, ale budova KOS na Chrenovej v Nitre slúži osvetovej činnosti už 40 rokov.
Odvtedy sa tu vymenili desiatky pracovníkov a priestormi osvetového strediska prešli státisíce návštevníkov. Uskutočnilo sa tu množstvo zaujímavých rôznorodých podujatí, prednášok, besied, výstav, súťaží, prehliadok súborov, školení, kurzov, tvorivých dielní... O ich úspechu a kvalitnej príprave svedčí aj to, že majú doteraz svojich „skalných navštevovateľov“. Aj ja patrím medzi nich. A to nielen ako návštevníčka podujatí, ale aj ako externá pracovníčka – lektorka.

Prvýkrát som sa stala lektorkou astronómie počas zastupovania astronóma Petra Poliaka.
Náplň astronomického kabinetu bola bohatá. Hlavné boli prednášky pre školy, ale aj pre širokú verejnosť, ktoré som organizovala. Našimi vzácnymi prednášateľmi boli napríklad známy popularizátor astronómie Jiří Grygar, prvý slovenský kozmonaut Ivan Bella, z Tatier zase Vojtech Rušin a Ján Svoreň. Ďalším, veľmi obľúbeným podujatím, boli večerné pozorovania oblohy a aktuálnych vesmírnych javov. Pri kabinete pracoval aj astronomický krúžok. Každý rok sa uskutočnila celoslovenská vedomostná súťaž pre žiakov „Čo vieš o hviezdach ?“ a výstava výtvarných prác „Vesmír očami deti“. Pri týchto činnostiach mi aktívne pomáhali členovia Slovenského zväzu amatérov astronómov, ktorí sa na osvete pravidelne raz mesačne stretávali.

Teraz pracujú vo hvezdárni 3 astronomické kluby (pre začiatočníkov, mierne pokročilých a pokročilých), ktoré vedieme spolu s Ing. Jurajom Pecháčom. Veľmi nás teší, že niektorí členovia skvelo reprezentujú Nitriansky kraj na súťažiach a že okrem detí majú o činnosť v kluboch záujem aj dospelí.
V súťaži Čo vieš o hviezdach niekedy pôsobím ako porotkyňa. Každý mesiac sa koná večerné pozorovanie a astronomická prednáška, ktorú zopárkrát ročne pripravujem aj ja nielen v Nitre, ale aj v Šali a Zlatých Moravciach. Mojím obľúbeným podujatím sú aj aktivity pre deti, pre ktoré pripravujem zábavné, ale i vzdelávacie tvorivé dielne, napr. počas Dňa hvezdární a planetárií a letných prázdnin.

Po slávnostnom odovzdávaní ocenenia predsedu NSK sa chcem všetkým srdečne poďakovať. Osobitné poďakovanie patrí mojim dvom „astronomickým múzam – Urániám“, ktoré držali nad astronómiou svoju ochrannú ruku a to pani Tatiane Némethovej, ktorá tu pôsobila na začiatku môjho lektorovania a pani Janke Ondruškovej, ktorá tu pracuje v súčasnosti.

A Tebe milá budova osvety prajem ďalšie úspešné roky, mnoho krásnych podujatí a ďalšie státisíce spokojných návštevníkov.“

Mária Záborská, lektorka astronómie

STAVBA BUDOVY

Prvý výkop ... uskutočnil sa 17. 9. 1979

Na výstavbe sa vlastnými rukami podieľalo aj 31 pracovníkov osvety a odpracovali 15 459 hodín

Upratovanie lúky

Tu bude stáť sveta

Stavba trvala 3 roky

Do stavby sa zapájali aj ich rodinní príslušníci s počtom 11 243 hodín, celkovo sa tu odpracovalo 54 349 brigádnických hodín v akcii Z

Vsadiť okná a omietnuť

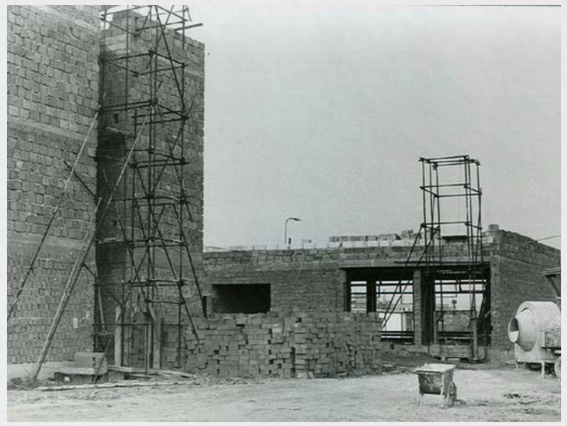

Pohľad na hlavný vstup

Veľká výstavná sála začína dostávať kontúry

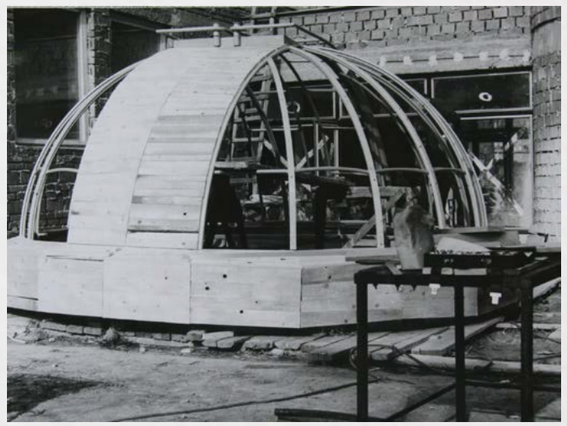

Stavba kupoly

Už sa rysuje átrium

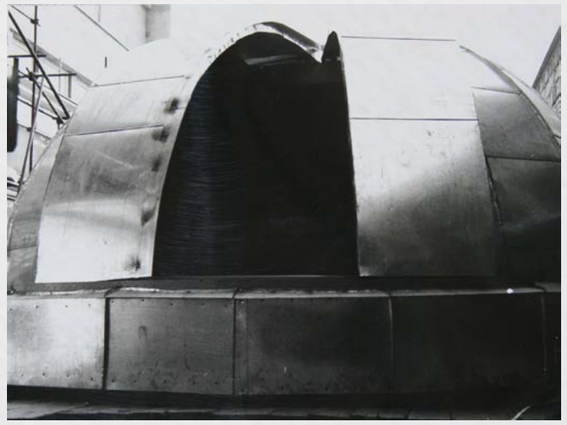

Kupola je hotová

Ruku k dielu priložili i úradujúci a aj budúci riaditeľ

Rudolf Jasan

Ladislav Sýkora

Otvorenie osvety

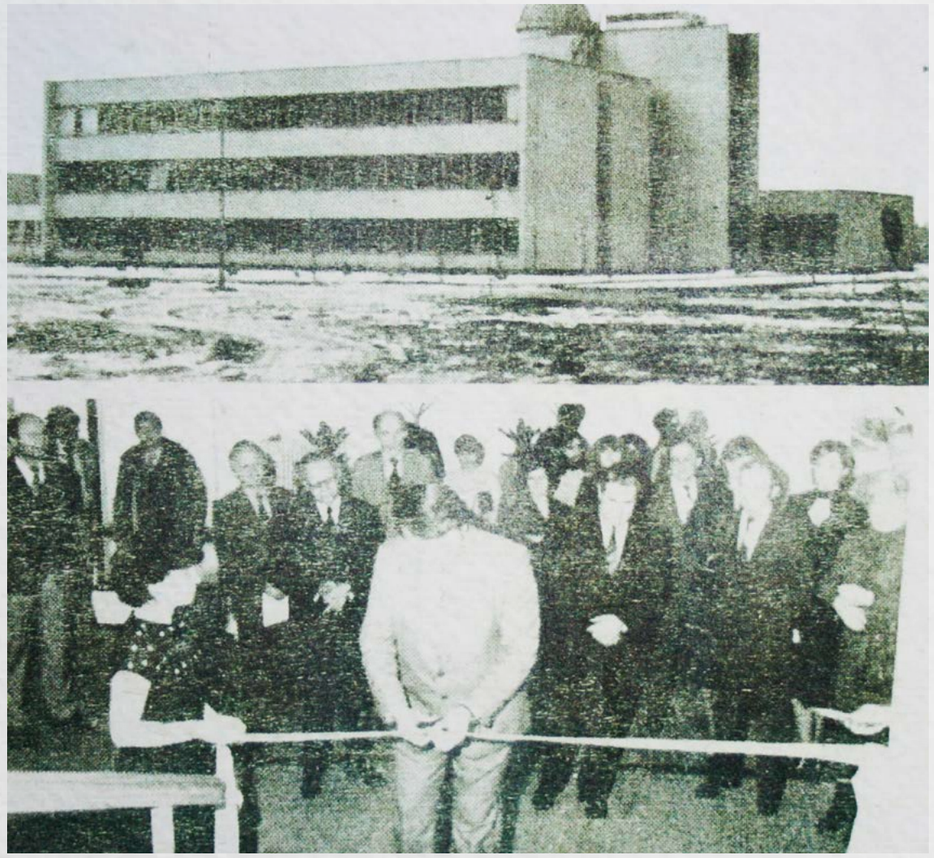

17. decembra 1982 bola slávnostne prestrihnutá páska pri otvorení novej budovy vtedy ešte Okresného osvetového strediska v Nitre

Refraktor či miešačka?

Refraktor 135/1760 mm je astronomický ďalekohľad s maximálnym 250-násobným zväčšením umiestnený v pozorovateľni Krajského osvetového strediska už takmer 40 rokov. Zostrojila ho dvojica výrobcov astronomických prístrojov z Ostravy – František Kozelský (montáž) a Ing. Vilém Gajdušek (optika). Prvé pozorovania oblohy pre verejnosť sa začali 1. novembra 1983. Zaujímavé je, že do majetku vtedajšieho Okresného osvetového strediska bol ďalekohľad zapísaný ako miešačka na stavbu...

S prístavbou pozorovateľne s kupolou s priemerom 3,9 m na najvyššom poschodí osvety sa totiž pri plánoch budovy nerátalo, Ing. arch. Juraj Sveteník dostavbu naplánoval až priebežne na podnet vedúceho Okresného astronomického kabinetu Petra Poliaka a riaditeľa osvety Rudolfa Jasana. A tak ani ďalekohľad nebol v pôvodných finančných plánoch, jeho kúpa sa vyriešila inak... Zahrnul sa do financií ako miešačka na stavbu. Dokumenty sa upravili a dali na poriadok až neskôr. Niekedy si s humorom vravíme, že niekoľko rokov sme boli jediné pracovisko, kde sa pozerali hviezdy cez miešačku.

(v článku boli použité informácie z publikácie: Astronómia v Nitre – história a súčasnosť, ktorej autorom je Mgr. Peter Poliak.)

Vývoj loga KOS

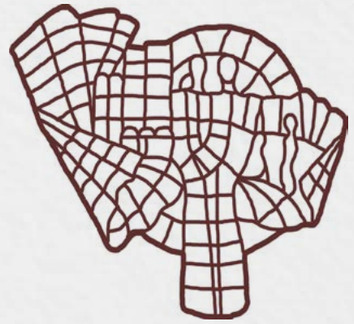

Prvé logo KOS v Nitre bolo vytvorené podľa reliéfu akademického sochára Milana Marciňa, ktorý sa nachádza pri hlavnom vstupe do budovy. Autorom loga je Juraj Lomen.

Autorom druhého loga je grafik Juraj Novák. Vzniklo v roku 2007, pripomína kupolu hvezdárne v budove a spojenie amatérskej kultúry a neprofesionálneho umenia v Nitrianskom kraji.

Aktuálne logo navrhol súčasný grafik KOS Peter Škorec v roku 2020. Prelínajúce sa farby v písmene K reprezentujú 8 oblastí činnosti Krajského osvetového strediska v Nitre.

Budova KOS a jej interiér včera a dnes